

Estela da Veiga: Ik weet nu ook dat heel veel dingen van het christendom niet bij ons passen (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, 23 november 1990

Estela da Veiga, 22 jaar, was zes jaar een illegaal migrantenkind in Nederland

“Als ik van huis uit, en ook mijn ouders, niet zo echt gelovig was geweest, dan zat ik nu niet hier. Ik was zeven jaar toen ik met mijn moeder en mijn zusjes vanuit Kaapverdië naar Nederland kwam. Omdat je hier illegaal zit voel je je niet geaccepteerd. Niet omdat je zwart bent, maar omdat je hier officieel niet mag zijn. Als kind voel je dat heel scherp want je leeft voortdurend in angst. Dat heeft tot mijn dertiende geduurd. Als we thuis weer een oproep kregen van de vreemdelingenpolitie zat ik te bidden tot mijn moeder terugkwam. Mijn vader was zeeman bij een Duitse rederij. Hij kwam eens in het jaar huis en hij kon ons niet helpen. Mijn moeder werkte, hoewel ze illegaal was, bij een schoonmaakbedrijf.

Toen kwam er een wet die bepaalde dat als je zoveel jaren bij een baas had gewerkt je een verblijfsvergunning kon aanvragen. Die mensen van het schoonmaakbedrijf leefden erg met ons mee en zij hebben toen een brief geschreven om een verblijfsvergunning voor ons aan te vragen. Er was ook een andere vrouw die ons met van alles hielp en zij zorgde erdoor dat ik samen met haar dochter naar school kon. Maar ik kon niet overal aan meedoen. Je omgeving maakte je bang: je kunt maar beter binnen blijven want anders word je opgepakt; je kunt maar beter niet met schoolreisjes meegaan.

In het huis van mijn oma waar we eerst woonden en die wel een verblijfsvergunning had, moest ik gebukt lopen zodat de overburen me niet zagen en we moesten altijd zachtjes doen zodat de burens ons niet hoorden. Later heeft mijn opa voor ons een huis gekocht omdat wij zonder verblijfsvergunning ook nooit een huurhuis konden krijgen. Mijn moeder heeft altijd vast geloofd dat het goed zou komen. We waren niet zielig want we hadden vertrouwen en voelden dat God achter ons stond.

Daardoor denk ik ook dat ik veel dingen anders beleef. Ik ben al jong over het geloof gaan nadenken. In Nederland heb ik nooit buiten of met poppen gespeeld. Ik heb hele stukken van het kind-zijn overgeslagen. Dat ga ik nu beseffen. Mijn werk dat ik nu bij migrantenzorg doe is daarvan ook een gevolg.

Eerst werkte ik bij een grote krant als administratief medewerkster. Maar ik had het gevoel dat ik daar niets deed. Het was er wel fijn en ik had een vaste baan en verdiende goed, maar ik dacht: ik moet iets voor mensen doen. Ik hoorde veel over mensen die problemen hadden.

Ik heb er met de pastor van onze Kaapverdiaanse parochie over gesproken en ik kon in onze parochie de administratie gaan doen.

Maar ook dat was niet wat ik wilde. Van een religieuze die voor onze parochie werkte hoorde ik in de teamvergadering de verhalen uit de wijk. Toen wist ik dat ik maatschappelijk werkster wilde worden. Nu studeer ik naast mijn werk bij migrantenzorg aan de Sociale Academie. Iedereen verklaarde me voor gek dat ik mijn baan bij die krant opgaf. Thuis konden ze het ook niet begrijpen. Zij hebben mijn dure particuliere opleiding voor receptioniste betaald waarvoor ze hard moesten werken, maar ik moest ook hard werken om op de Sociale Academie te komen, want mijn diploma's waren niet goed genoeg.

Bidden zoals mijn ouders doen kan ik niet meer. In de Mariamaanden mei en oktober komt mijn vader elke dag het rozenhoedje bidden in de kerk. Mijn ouders zijn lid van het Maria Legioen. Sinds mijn vader aan de wal is, is hij, net als vroeger in Kaapverdië, heel actief in de kerk. In Nederland heeft hij het Maria Legioen voor de Portugees sprekenden opgezet. Het Maria Legioen heeft een handboek waarin de voorschriften staan voor de wekelijkse bijeenkomsten van het Legioen. Als ik aan mijn ouders laat merken dat ik me daarin niet thuis voel, dan ben ik in hun ogen geen goede katholiek. Maar ik kan niet geloven dat je door honderd keer hetzelfde te zeggen bevrijd raakt. Dat bidden gaat in het Portugees en als je iemand vraagt wat je dan precies bidt dan is er niemand die je dat duidelijk uitlegt. Dat wil ik niet. Als je bidt moet je iets zeggen tegen God waar je zelf mee zit. Toch vind ik niet dat je dat van die ouderen weg kunt schuiven. Zij hebben daar steun aan want ze hebben het hier in Nederland toch al zo moeilijk.

Ik denk dat ik precies wil weten waarom ik iets doe, terwijl je in het katholieke geloof op heel veel vragen nooit antwoord krijgt. Toch heb ik er heel bewust voor gekozen om elke zondag naar de kerk te gaan. Als ik een keer niet ga, voel ik dat ik veel gemist heb. Ik wil mijn geloof niet scheiden van mijn leven. Steeds wil ik weten waarom ik iets doe en er iets van maken zonder allerlei schijnheilige dingen anders ben ik niet eerlijk tegenover mezelf.

Ik heb me aangesloten bij een groep zwarte feministische theologes. Ik voel, als ik op mijn werk ben of op het jongerenkoor of de Sociale Academie, dat ik daar steun aan heb. Ik ben door die groep gaan nadenken over dingen waarbij ik eerder nooit heb stil gestaan. Ik zie nu ook meer wat er om me heen gebeurt. De vrouwen in die groep hebben me geleerd om trots te zijn op mijn zwarte vrouw-zijn.

Ik begin mezelf te accepteren hoewel ik er soms nog zwak in ben. Op het jongerenkoor vinden ze me nu te hard en te radicaal geworden. Ik ben Estela niet meer en ze vinden dat ik iedereen dwars zit. Je gaat anders denken. Zij willen een mooi koor hebben en de problemen weg schuiven. Je hebt bij ons bijvoorbeeld donkere en wat lichtere mensen en er zijn mensen van verschillende eilanden. Onderling geeft dat discriminatie of je lichter bent of donkerder of van welk eiland je komt. Ik kom dan voor mezelf op want ik ben blij met mijn kleur maar de anderen zijn nog bang. Zelf voel ik ook wel dat ik veranderd ben. Ik kan kwaad worden om dingen waarover ik een paar jaar geleden niet eens nadacht. Als er nu zo'n showprogramma is op de televisie over hulp aan Derde Wereldlanden dan kijk ik veel kritischer. Vroeger dacht ik: oh, goed, die gaan geld inzamelen voor zwarte mensen. Heel mijn familie zat ernaar te kijken. Leuk zo! Nu kijk ik of de gasten in zo'n programma geen theorie verkondigen. Hoe kan een wit mens praten over wat zwarte mensen meemaken? Je moet eerst dat vel hebben wil je daarover kunnen praten.

Een Kaapverdiaan behoort tot één van die volken die niets weten over hun eigen cultuur. Ze weten niets over hun Afrikaanse achtergrond en hoe minder Afrikaans ze zijn hoe beter ze het zelf vinden. Maar hoe meer Portugees hoe mooier het is. Als ik met mijn Afrikaanse hoofddoek om naar mijn werk ga, praten de Kaapverdianen over mij want thuis in Kaapverdië lopen de mensen nog met een hoofddoek. Van die mensen moet je ook je haar steil maken. Eigenlijk gaat het erom dat je zoveel mogelijk op een Europeaan lijkt. Als je je kroeshaar laat zien denken ze: ze heeft geen geld of ze is niet ontwikkeld. Er zit zoveel aan je uiterlijk vast. Kroeshaar is gewoon een gespreksonderwerp. Hier onder zit mijn kroeshaar. Dat bovenste haar heb ik gestraightend. Relaxen noemen ze het ook wel. Je maakt je haar dan glad met crème. Zo word je opgevoed.

Als je een jaar of vijftien bent wordt het tijd dat je je haar steil gaat maken. Ik doe het nu nog en ik weet waarom ik het doe. Ik weet ook dat ik bezig ben daarmee iets van mezelf weg te halen terwijl ik daar juist naar op zoek ben, maar ik sta nog niet zo sterk wat mijn haren betreft. Ik voel me nog niet sterk genoeg om tegen die druk van buitenaf in te gaan want er zit ook nog een stukje in mij dat me zegt: als je je haar straightent krijg je een beter model en dan word je voor normaal aangezien. Ik ben bezig met dat proces maar ik voel me daarin nog niet zo sterk als met mijn trots over mijn kleur.

We zijn grootgebracht met een witte God. Daarom komen veel jonge mensen niet meer in de kerk. Je hebt een beeld van een witte Jezus en je gaat ervan uit dat Jezus er zo uit ziet. Het is echt moeilijk om te zeggen: Jezus is zwart. Ik dwing mezelf om te denken dat hij zwart is, maar het is moeilijk om dat gewoon te vinden. In onze kerk hangt een 'Laatste Avondmaal' met allemaal negers als Jezus en zijn leerlingen. In de meimaand hangen we in onze kerk een poster op waarop een zwarte Maria met een zwart Jezuskind staat afgebeeld. Door die dingen te overdenken en daarnaar op zoek te gaan wil ik mezelf dwingen die witte Jezus uit mezelf te halen en die zwarte ervoor in de plaats te zetten. Soms twijfel ik wat het beste is. Heel veel mensen in onze kerk hebben nog moeite met die zwarte afbeelding.

Het is heel belangrijk voor mij om mijn Afrikaanse eigenheid te vinden en ik ben ook op zoek – maar misschien mag ik dat niet hardop zeggen – naar de religie van de Afrikanen. Ik weet nu ook dat heel veel dingen van het christendom niet bij ons passen. Niet dat ik van geloof ga veranderen maar ik ben nieuwsgierig waarom bepaalde dingen door de Kaapverdianen worden gedaan. Als Kaapverdianen zijn we allemaal katholiek maar heel veel van hen hebben daarnaast een ander geloof wat ze bijgeloof noemen.

Mijn oma is in twee geloven gedoopt, in het christelijke en in het verboden geloof Tabanka. Ze durft daarover niet te praten omdat de missionaris haar dat verboden heeft. Ik heb onlangs met de dirigent van ons jongerenkoor, een Nederlandse jongen, een man geïnterviewd die vroeger een belangrijke functie had in Tabanka. Hij sprak heel voorzichtig omdat hij wist dat ik katholiek ben, maar ik zei dat hij vrijuit kon spreken. Toen ik daarna thuis kwam vroeg ik mijn moeder naar dat geloof, maar nee, daar moest ik niet over praten want dat hoort niet. Als je katholiek bent moet je je daaraan houden want je kunt geen twee heren dienen. En al dat gedans dat erbij komt! Toen vertelde ze me wel dat haar moeder ook in Tabanka is gedoopt. Maar ze wilde er verder niet over praten.

Als er iemand sterft bidden onze mensen het rozenhoedje, maar daarnaast worden er ook dingen gedaan die te maken hebben met de oude religie en die de paters niet kennen. Na de zevende dag wordt bijvoorbeeld heel vaak achter elkaar de naam van de overledene genoemd. Er wordt ook een soort mat op de grond uitgespreid als er iemand gestorven is en op

de zevende dag wordt die opgerold en aan de kant gezet terwijl er een soort gebed wordt uitgesproken. De Kaapverdianen zijn ook veel met geesten bezig maar dat gebeurt allemaal stiekem. Het katholieke geloof is een ons opgelegd geloof. Die Tabanka-man met wie ik gesproken heb is voor Kaapverdiaanse begrippen een heiden omdat hij niet naar de katholieke kerk gaat. Toen ik als kind nog in Kaapverdië woonde heb ik al over die zogenaamde heidenen gehoord. Als we van onze stad Praia naar het dorp gingen waar mijn oma woonde, zag je op een bepaalde plek hoog in de bergen allemaal witte huizen. Dat was een heel aparte wereld. Dat voelde je als kind al. De mensen noemden de bewoners de rabelados. Binnenkort wil ik een Kaapverdiaanse jongen ontmoeten die in Duitsland studeert en een onderzoek doet naar die rabelados. Het schijnt dat ze een heel andere religie hebben en dat zij op een Afrikaanse manier leven. Ik ben vast van plan daar meer over te weten te komen. Misschien vind ik bij die mensen waar ik juist naar op zoek ben. Zij zijn de sterken die het oude geloof hebben vastgehouden. Zij hadden maling aan wat de missionarissen zeiden. Voor mij is dat allemaal heel spannend. Wat ik daarover hoor zou ik willen toevoegen aan het katholieke geloof. Ik denk ook dat het erbij past. Je ruilt niet het ene in voor het andere maar ik denk dat je de elementen die je belangrijk vindt kunt toevoegen.

Ik ben katholiek, dat weet ik, maar het gaat mij erom dat ik mezelf kan zijn, dat ik me op mijn eigen manier kan uiten en dat ik op mijn eigen manier mijn geloof kan beleven. Ik denk dat het Afrikaanse geloof voor ons logischer is. Dat gaat over het leven zelf en het praat niet over theorieën. Dat past niet bij zwarte mensen. Als ik een lied zing wil ik er ook iets creatiefs mee doen.

Ik vind mijn leven door al die dingen rijker geworden en belangrijker ook. Je bent ergens mee bezig dat echt van jezelf is. Je weet waarvoor je leeft. Ik kan daardoor ook beter mijn ouders helpen. Mijn moeder is met veel dingen bezig. Zij was een zelfstandige vrouw geworden toen mijn vader voorgoed aan de wal kwam wonen want ze heeft altijd voor zichzelf moeten knokken en is heel sterk geworden. Nu gaat ze naar school om de Nederlandse taal te leren en ze is bezig autorijlessen te nemen. Ze wil iemand zijn. Andere Kaapverdiaanse mannen zeggen dan gauw dat de vrouw bij ons thuis de baas is.

Ik voel dat ik andere mensen kan helpen. Zelf heb ik al veel dingen verwerkt die ik dan via mijn eigen woorden en op mijn eigen manier op anderen overbreng. Mensen praten met mij over heel persoonlijke dingen hoewel ik nog heel jong ben. Ik denk dat dat komt omdat ik het geloof niet zie als iets wat in de lucht vliegt, maar omdat het voor mij te maken heeft met mijn leven als Estela, een zwarte Afrikaanse vrouw die hier in Rotterdam leeft.”